

Un text que fa més difícil educar

Un reglament sempre acaba sent un instrument que condiciona la mateixa llei que desplega, no només perquè concreta la forma d'aplicar-la sinó també perquè l'orienta en una o altra de les direccions possibles. Amb el reglament sobre la *Ley de responsabilidad penal de los menores* passa el mateix: concreta excessivament i condiona en una direcció, al meu parer, inadequada.

Les concrecions d'una llei penal, com ara aquesta, tenen dues lectures. Una la dels qui consideren que sempre generen garanties i eviten l'arbitrarietat. L'altra, la dels qui consideren que quan es tracta de produir efectes educatius i socials personalitzats, les concrecions excessives impedeixen la necessària flexibilitat.

Des de la nova responsabilitat que tot just acabo d'assumir¹, sense oblidar els meus plantejaments professionals que són reflectits, per exemple, en un número anterior d'aquesta mateixa revista, vull mirar-me el reglament principalment amb una perspectiva: si fa que la *Ley* sigui realment una llei de menors o la reorienta aproximant-la a les lleis i reglaments penals d'adults. La meva impressió és que més aviat tendeix a accentuar el segon. Si adopto l'única perspectiva que ara puc tenir, la de si serveix realment per a respectar els drets dels menors infractors, la meva resposta és que no ajuda a què siguin considerats persones que necessiten altres formes de resposta penal que les adultes.

Crec que estem davant d'un reglamentarisme que fa difícil la flexibilitat educativa que els professionals necessiten per individualitzar les respostes. Un primer exemple formal d'això és que el Consell Executiu de la Generalitat acaba d'interposar un requeriment al Govern de l'Estat per invasió de competències. Més enllà que reguli allò que no li toca regular, és que no deixa marge de maniobra perquè els projectes educatius, l'organització dels centres, el seguiment de l'evolució dels diferents adolescents es pugui organitzar de maneres diverses, no tan sols a Catalunya sinó en les diferents realitats locals i personals.

El reglament aguditza la juditzialització de la *Ley*. Tot va a parar al jutge i no hi ha lloc per a la negociació, el pacte amb el menor, l'acomodació de la resposta penal a una forma real de responsabilitat. El reglament aguditza els aspectes més penals i transforma la gestió de les mesures en un control del compliment dels càstigs molt similar al de les penes adultes.

Dos exemples més de tot això: la modificació de les mesures (penes) i l'aplicació del principi d'oportunitat. De la primera qüestió pràcticament ni se'n parla, quan l'essència del dret de menors és que la resposta aplicada es

puguí modificar de manera àgil quan la realitat del menor va canviant. En una pura assimilació al dret penitenciari adult, el reglament acaba assenyalant coses com quanta pena han d'haver acomplert els menors privats de llibertat abans de poder sortir de permís. Pel que fa al segon exemple, es torna a oblidar i ja no es pensa evitar al màxim tot inici de procés penal. Es regula tot el que té a veure amb la mediació o altres formes de compensació a la víctima, però no es parla de manera clara de la no continuació del procediment perquè ja s'estan donant altres respostes educatives que són més adients i que fan improcedent la continuació de la reacció penal.

Tot i que és d'agrair que el reglament hagi pensat de manera expressa en la possibilitat que, com és el meu cas, els *Defensors dels menors* puguem ser d'alguna manera *supervisors* de la forma com l'administració aplica les mesures dictades pels jutges, no s'estimula la creació de vies fàcils d'accés a professionals que vetllin realment pels seus drets (des del mateix jutge fins al servei d'inspecció). Sembla que es pensa més en què les institucions compleixin tot el que està reglamentat que a fer sentir a l'adolescent que no està sol davant les institucions.

Em preocupa el futur de les respostes als adolescents infractors. Si la introducció de l'acusació particular ja va suposar l'abandó de l'obligació de buscar la resposta més apropiada per a responsabilitzar-lo, una aplicació literal del reglament pot fer oblidar l'obligació de contribuir en primer lloc a la seva educació, a la seva incorporació social. Existeix al reglament un article precís, el 6, que parla dels principis inspiradors de l'execució de les mesures i que podria ser una bona eina per a aplicar-lo racionalment. El problema és que en la resta del text cap article sembla tenir-los en compte, sembla una mena de concessió literària a la pedagogia, l'educació o el treball social. Després tot torna al seu lloc: el dret penal.

---

1 Actualment és Adjunt al Síndic de Greuges de Catalunya per a la defensa dels drets i llibertats dels infants i adolescents.